

Inhoudsopgave :

- DE PARIJSE "VREDESCONFERENTIE" VAN EUROPESE CP-EN pag. 1
- CHINA / HET INTERNE DEBAT OVER ,CULTURELE REVOLUTIE
EN REVISIONISME pag. 5
- BETREKKINGEN TUSSEN CHINESE EN ITALIAANSE CP HERSTELD pag. 10

DE PARIJSE "VREDESCONFERENTIE" VAN EUROPESE CP-EN

Op 28 en 29 april zijn vertegenwoordigers van 22 Europese CP-en in Parijs bijeengeweesst voor een officieel door de Poolse en de Franse CP georganiseerde bijeenkomst over vrede en ontwapening. In een vroeg stadium was echter al duidelijk geworden dat de CP van de Sowjet-Unie een stimulerende rol in deze zaak speelde. De belangrijke, zich onafhankelijk opstellende CP-en uit Italië, Spanje, Joegoslavië en Roemenië namen niet aan de ontmoeting deel, terwijl ook vijf van de kleinere West-europese CP-en - de CP San Marino, de IJslandse CP, de Britse CP, de Zweedse VPK en de CPN - geen afgevaardigden hadden gestuurd.

De Zwitserse en de Belgische CP waren overigens slechts door een "waarneme vertegenwoordigd. De Parijse bijeenkomst werd afgesloten met een "Oproep aan alle Volkeren van Europa", waarin stelling wordt genomen tegen de modernisering van de NAVO-bewapening, de Verenigde Staten afgeschilderd als de grote boosdoener en gepleit wordt voor samenwerking van alle "vreedzame krachten". Impliciet lijkt de oproep de aankondiging te bevatten van een nieuw Sowjetvredesoffensief, noodzakelijk om het o.m. na de Afghanistaninterventie geschonden imago op te vijzelen.

Argumenten voor niet-deelneming

Zoals in het voorgaande al gesteld, heeft een aantal Europese CP-en hun deelname aan de bijeenkomst geweigerd.

De argumenten die door de weigerende partijen naar voren zijn gebracht, zijn deels van procedurele, deels van inhoudelijke aard.

In de procedurele sfeer ligt het verwijt dat de conferentie niet goed was voorbereid, precieser gezegd, dat de verschillende partijen van tevoren onvoldoende in de zaak waren gekend. In het verlengde hiervan ligt een fundamentele punt, nl. de argwaan dat Moskou d.m.v. conferenties zoals nu in Parijs, probeert haar greep op de communistische beweging te herstellen of te behouden, terwijl juist afgesproken was dat elke partij autonoom is.

Tot de inhoudelijke bezwaren behoort de overweging dat er tussen de verschillende CP-en op het ogenblik geen eensgezindheid bestaat over de internationale politieke situatie, zodat van een conferentie zoals die in Parijs een contra-productief effect op zijn eigen doelstelling, vrede en ontwapening, verwacht kan worden. Bij de zaken waarover geen eensgezindheid bestaat, gaat het i.c. om "Afghanistan" en de Sowjet-SS-20 raketten.

Ook inhoudelijk is het bezwaar dat van een uitsluitend communistische manifestatie een negatieve invloed kan uitgaan op de pogingen van de verschillende CP-en om in Westeuropees verband met niet-communisten tot samenwerking voor het behoud van de ontspanning te komen. De overweging van de weggebleven CP-en is dat de Parijse bijeenkomst bij de niet-communisten de vrees zal wekken om in de "vredesstrijd" voor het karretje van het Sowjetbelang te worden gespannen.

De hier aangegeven argumenten zijn niet door alle weggebleven CP-en gelijkmatig naar voren gebracht. Een van de voornaamste wegblijvers, de PCI, die zich in de discussie over de conferentie sterk liet horen, deed dit wel maar de CPN bijv. beperkte zich vrijwel tot het procedurele argument.

-----i-----en-----

De belangrijkste spreker tijdens de Parijse bijeenkomst - overigens niet bijgewoond door functionarissen van de allereerste garnituur, ook niet door - was stellig CPSU-delegatieleider , die als plv. Politburolid en CC-secretaris verantwoordelijk is voor de relaties met niet-regerende CP-en, mantelorganisaties, vredesbewegingen e.d. en een actief aandeel heeft in het Sowjetrussische buitenlandse beleid. Hoewel van de verschillende toespraken op de bijeenkomst door de organisatie geen integrale teksten schijnen te zijn verspreid is toch bekend geworden dat vooral fulmineerde tegen de Verenigde Staten. Enerzijds zijn daar de "vijanden van vrede en ontspanning" met hun "perfidie plannen", in het bijzonder Washington, wiens strategie "een bedreiging vormt voor Europa en de gehele planeet", anderzijds - aldus - moet niemand eraan twifelen dat de Sowjet-Unie "zelfs in de hedendaagse gespannen en explosieve situatie haar plicht - die van vreedzame grote mogendheid - zal vervullen". Aaneensluiting van alle anti-oorlogskrachten noemde hij in de huidige situatie noodzakelijk, van communisten, socialisten, sociaal-democraten en anderen, daaronder begrepen de christenen. Opvallend was dat op geen enkele wijze kritiek leverde op de afwezige partijen, hetgeen ook achterwege gelaten was bij de opening door de Franse CC-secretaris . Integendeel, deze betuigde zijn "respect zowel ten opzichte van de hier aanwezige partijen als ten opzichte van hen die hier niet zijn". stelde zelfs dat iedere partij soeverein is om te beslissen of zij deelneemt aan dit soort ontmoetingen. "Wij hebben op geen enkele wijze de intentie om een criterium te geven voor onze toekomstige relaties. Wij zouden de mogelijkheid die door CP-er wordt gewenst om gezamenlijk te discussiëren en dienovereenkomstig te

handelen niet teniet willen doen". Een uitspraak die niet alleen volledig past bij de huidige verdeeldheid binnen de Europese communistische beweging, maar ook aangeeft dat men de op dit moment gebrekkige eenheid kennelijk nietnog verder wil laten verbrokkelen.

Die verdeeldheid is overigens ook tijdens de bijeenkomst zelf nog eens uitdrukkelijk onderstreept door de als "waarnemer" aanwezige vice-voorzitter van de Belgische CP, . Hij maakte duidelijk de ontmanteling te willen van middellange -afstandsraketten "in geheel Europa, zowel in Oost als in West" - dus inclusief de Sowjetrussische SS-20 - en riep op "militaire interventies zowel in het Amerikaans-Iranese conflict als m.b.t. het probleem Afghanistan" af te wijzen. Daarmee voerde hij twee kwesties op die de Sowjet-Unie zeker graag buiten de bijeenkomst had willen houden.

De oproep

De Parijse bijeenkomst werd op 29 april afgesloten met de publicatie van een "Oproep aan de Volkeren van Europa", die door 20 van de 22 in Parijs aanwezige delegaties was onderschreven. De Belgische en de Zwitserse CP, die beide door waarnemers waren vertegenwoordigd, hadden zich daarvan uiteraard onthouden.

In de oproep wordt de wereld duidelijk in tweeën verdeeld. Aan de ene kant staan de Verenigde Staten en de NAVO-landen, die de wereld in gevaar brengen met het plan "een nieuw nuclair stelsel in het hart van Europa te installeren", die pogingen doen "om de verworvenheden van de ontspanning te vernietigen" en de gesloten accoorden in gevaar te brengen. Aan de andere kant staan communisten, die zich inzetten "voor ontwapening voor samenwerking en voor vriendschap tussen de volkeren". In deze situatie moet een beroep gedaan worden op "alle vreedzame krachten" - "communisten, socialisten, sociaal-democraten, christenen en andere gelovigen", want "de vrede is ons gemeenschappelijk goed". Gezamenlijk - aldus de oproep - dient alles in het werk te worden gesteld om de NAVO te doen terugkomen op haar besluit om nieuwe raketten in Europa neer te zetten, om SALT-2 geratificeerd te krijgen en de al jaren slepende ontwapeningsonderhandelingen in Wenen tot een goed einde te brengen. Voorts is het nodig dat het Europees veiligheidsstreven, dat vijf jaar geleden met de Helsinki-conferentie is gestart, wordt voortgezet. Wat de oproep duidelijk lijkt te maken is dat in de naaste toekomst de campagne tegen de vernieuwing van de NAVO-wapens nieuw leven zal worden ingeblazen. Verwacht mag worden dat de inzet op dit terrein overigens niet beperkt zal blijven tot de in Parijs aanwezige CP-en. Ook nationale en internatio-

nale communistisch georiënteerde vredesorganisaties zullen - onder regie van de CPSU - op dit terrein hun stem weer duidelijker laten horen en bij hun beïnvloedingscampagnes stellig gebruik maken van hun verbindingen met andere organisaties, groepen en ook personen, die in het Westen actief zijn op het gebied van vrede en veiligheid. Voor de CPSU zou het slagen van deze opzet - zeker als dit zou samengaan met de in de Parijse oproep genoemde samenwerking met "socialisten, sociaal-democraten, christenen en andere gelovigen" - kunnen betekenen dat de Sowjet-Unie zich aan de publieke opinie weer makkelijker kan presenteren als "de meest vooruitstrevende voorvechtster voor de vrede", waarmee de schade aan haar imago door de Afghanistaninterventie van december jl. weer kan worden hersteld. Een dergelijk nieuw "vredesoffensief", waarbij de Verenigde Staten, zoals in de oproep wordt gedaan, als de grote boosdier en de grootste bedreiging voor de wereldvrede worden gekwalificeerd, zou - onder gebruikmaking van in het Westen hier en daar aanwezige anti-Amerikaanse gevoelens - dan ook nog een nuttige bijdrage kunnen leveren aan het tot stand brengen van een scheiding tussen Washington en de West-europese hoofdsteden, een scheiding die door de CPSU herhaalde malen gekwalificeerd is als noodzakelijk voor de verspreiding van het "socialisme" over de wereld.

CHINA / HET INTERNE DEBAT OVER , CULTURELE REVOLUTIE EN
REVISIONISME

Steeds frequenter en indringender zijn de laatste tijd - vooral in de internationale pers - de beschouwingen geworden waarin wordt gespeculeerd over een mogelijke toenadering tussen China en de Sowjet-Unie. De aanwijzingen daarvoor meent men te kunnen destilleren uit diverse Chinese publicaties waarin wordt afgerekend met de thans zo verguisde episode van de Culturele Revolutie (1966-'68) en waarin men terugkomt op in de achterliggende tijd gehuldigde opvattingen met betrekking tot het "revisionisme". Het "revisionisme" was geworden tot Pekings kwalificatie bij uitstek voor de ideologische ontsporing van de Sowjet-Unie.

Een nadere bestudering van de eerste gegevens en van recenter materiaal uit de Volksrepubliek leert echter dat er voor een eventuele bijlegging van het inmiddels ongeveer twintig jaar oude Sino-Sowjetgeschil geen concrete aanwijzingen zijn te vinden. De terugkeer van China, zowel in ideologische opzichten als qua sociaal-economisch systeem, naar een situatie die objectief dichter bij die van de Sowjet-Unie is komen te staan, moet dan ook waarschijnlijk niet worden beschouwd als in eerste instantie een pakket van signalen in de richting van Moskou.

Veeleer moet Pekings heroriëntatie gezien worden in de nationale Chinese context en dus als het gevolg van de grootscheepse afrekening met het door wijlen zo sterk beïnvloede verleden, in het bijzonder waar dat verleden in theorie en praktijk nog een obstakel vormt bij het huidige moderniseringsstreven. Een afrekening die volgens de verwachtingen nog dit jaar op een zitting van het Nationale Volkscongres en op het Twaalfde Congres van de Chinese CP haar beslag zal krijgen.

In het najaar van 1979 was er al sprake van dat het intern Chinese debat over wat het Derde CC-Plenum in december 1978 "resterende problemen uit het verleden" had genoemd, zich via een brede nationale discussie over de Culturele Revolutie had ontwikkeld tot een herwaardering van de opvatting van klassenstrijd in een socialistisch land. Een opvatting die in de loop van het conflict met die van Moskou fundamenteel was gaan verschillen omdat - sterk vereenvoudigd - de Chinezen onder invloed van niet bereid waren de door c.s. gehuldigde mening dat de klassen-

strijd (en wel het geheel aan onverzoenlijke tegenstellingen binnen het volk) was uitgestorven, te delen. Volgens waren dergelijke tegenstellingen nog zeer actueel en wijd verspreid en hij zou ze in 1966 zelfs aangrijpen om er de Culturele Revolutie mee te ontketenen.

Nadat er in de loop van het afgelopen jaar velen al bij officieel decreet waren verlost van het "contrarevolutionaire" stigma dat hen vooral in die turbulente jaren '60, op grond van 's theorieën over de voortdurende klassenstrijd was verleend, viel er tenslotte ook in partijpublicaties te lezen dat de Chinese klassen-opvattingen belangrijk waren teruggedraaid. De intellectuele krant "Guangming Ribao" kwam zodoende al uit bij een visie die nog maar weinig afweek van die van Moskou thans. (Guangming Ribao, 7-11-1979).

Het is niet verwonderlijk dat ongeveer tezelfdertijd, zowel uit de Volksrepubliek zelf als uit Hongkong, de eerste berichten naar buiten kwamen als zou China in het kader van deze ideologische herwaardering nu ook anders zijn gaan denken over de fundamenteën van haar geschil met de Sowjet-Unie en over het Sowjetsysteem als zodanig. Zeer opvallend was daarbij een artikel in het Hongkongse tijdschrift "Zhengming", dat een reputatie heeft opgebouwd een betrouwbare spreekbuis te zijn van Chinees kader op de lijn van vice-premier en CCP vice-voorzitter . "Zhengming" uitte namelijk ernstige bedenkingen tegen de zogenaamde "negen commentaren", de serie open brieven waarin de Chinese partij in 1963 en 1964 haar kritiek op de CPSU samenvatte, en sloeg daarmee in feite de bodem onder het ideologische geschil weg.

Recente publicaties die te plaatsen zijn in het kader van de Chinese interne discussie over "revisionisme" en de consequenties daarvan met betrekking tot Pekings inschatting van het Sowjetsysteem, omvatten wederom artikelen in de pers van de Volksrepubliek en in die van Hongkong. De meeste aandacht trok een tijdschrift dat "Honderd Scholen in de kunst" heet en dat verschijnt in de noordoostelijke provincie Heilongjiang. Het tijdschrift bracht verslag uit van een symposium over Sowjetliteratuur in de provincie-hoofdstad Harbin. Een meerderheid van de aanwezige 116 geleerden had uitgesproken dat de Sowjet-Unie "in essentie een socialistisch land gebleven" was. Daarvoor was echter noodzakelijk dat men de Sowjet-binnenlandse politiek, waarvoor men derhalve begrip kon opbrengen, moest scheiden van de buitenlandse, die onveranderd als "expansionistisch en hegemonistisch" werd beschouwd. Reden, waarom de Sowjet-Unie nog altijd China's grootste bedreiging diende te worden geacht.

Een "kleine minderheid" zou het volgens het blad geheel of gedeeltelijk met de opvattingen van de anderen oneens zijn geweest.

Op 3 april j.l. verscheen in het officiële Chinese partijorgaan "Renmin Ribao" (Volksdagblad) een commentaar getiteld :

"Het onderscheid tussen marxisme en revisionisme mag niet verdoezeld worden". Dit zou de eerste Chinese publicatie genoemd kunnen worden waarin openlijk werd getornd aan de juistheid van de "negen commentaren", precies zoals dat "Zhengming" in Hongkong al eerder had gedaan. Zo schreef "Renmin Ribao" : "Sommige invloedrijke discussieartikelen die vóór de Culturele Revolutie waren geschreven, vormden geen exacte verklaring van de eigenschappen en de diepere oorzaak van revisionisme en verwarden zelfs het marxistische standpunt dat een proletarische partij, wanneer zij eenmaal aan de macht is, zich dient toe te leggen op de ontwikkeling van de sociale productiviteit, met revisionisme". In dit laatste valt uiteraard een rechtvaardiging te lezen voor Pekings huidige fixatie op productie in het raam van het moderniseringsbeleid, anderzijds betekent het de terugdraaiing van weer een facet van de kritiek op de Sowjet-Unie. "Onder de leus van anti-revisionisme werd marxisme : revisionisme genoemd", aldus de partijkrant die de schuld voor zulke dwalingen legde bij "de grote verwarring in de internationale communistische beweging na afloop van het 20ste CPSU-congres waarop (in 1956) volledig had verguisd".

Veel van de bijgestelde "revisionisme"-opvatting vindt men nog dagelijks terug in de Chinese pers, in artikelen over de pas gerehabiliteerde, voormalige president van de Volksrepubliek , die destijds in de Culturele Revolutie werd gezuiverd onder meer vanwege zijn theorieën over "het uitsterven van de klassenstrijd" en die over de "productieve krachten" en die hem dan ook de scheldnamen "aartsrevisionist" en "China's " opleverden. was overigens minstens zo anti-Sowjet als zijn collega's-machthebbers in die tijd.

De communistische pers in Hongkong heeft in de loop van februari en maart j.l. een aantal min of meer clandestien vastgelegde redevoeringen van CCP-topfiguren gepubliceerd. Zij vormen niet alleen een aanvulling op al het andere dat reeds had gewezen in de richting van een fundamenteel veranderde visie op ideologische opvattingen uit het verleden, maar zij geven ook aan hoe alle informatie over dit onderwerp zou moeten worden geïnterpreteerd en hoe bij voorkeur niet.

Eén van de bedoelde toespraken is die van _____ van 16 januari j.l. waarin hij ten overstaan van 10.000 kaderleden onder andere verklaarde : "Het socialistisch systeem is niet hetzelfde als de concrete methoden van opbouw van het socialisme. Sinds de Oktoberrevolutie van 1917 streeft de Sowjet-Unie nu al 63 jaar het socialisme na (!). Zij heeft echter geen enkele reden om trots te zijn op de methode waarmee men dat daar doet". Impliciet is hiermee ook voor _____ de Sowjet-Unie "socialistisch". Speculaties over navolging van de Sowjet-Unie in haar binnenlands beleid zijn echter blijkbaar onjuist.

De gedachte aan bijlegging van het geschil dient daarentegen eveneens sterk te worden tegengegaan, getuige de op dat punt als een ernstige waarschuwing klinkende opmerking van CCP Afdeling Buitenland directeur _____ in zijn rede. _____ had tegenover zijn uit Chinese diplomaten bestaand gehoor (in juni 1979) diegenen veroordeeld die zich afvroegen "of China zich in de toekomst, wanneer de omstandigheden rijp waren, met de Sowjet-Unie zou verzoenen om daarna samen het lot van de wereld te bepalen". Volgens hem waren er "bij de centrale overheid hooggeplaatste kameraden die vonden dat de Sowjet-Unie, omdat zij zich niet in revisionistische zin ontwikkelde dus ook geen hegemonisme uitoefende, zich slechts aan haar proletarisch internationalistische plicht hield..... en derhalve niet sociaal-imperialistisch was".

Bij gebrek aan duidelijke tekenen die erop zouden moeten wijzen dat in het actuele "revisionisme"-debat gecamoufleerde toenaderingssignalen in de richting van Moskou zijn vervat, kan men derhalve moeilijk anders concluderen dan dat het in China momenteel enkel gaat om pogingen om ideologische ontsporingen uit het verleden en de praktische gevolgen daarvan te corrigeren. De hele discussie zou dus meer te beschouwen zijn als een aanzet tot de definitieve afrekening met het tijdperk- _____ dan tot een berekende reductie van de Sino-Sowjetcontroversie tot louter militair-staatkundige proporties. De positieve implicaties voor Pekings inschatting van het Sowjetsysteem zal men dan ook voorlopig moeten zien als ten hoogste de getolereerde bijverschijnselen van het ideologisch herwaarderingproces.

Tot welk een ongedacht hoge mate men overigens bereid is aan het traditionele imago van _____ afbreuk te doen, illustreert een derde redevoering. Het is een toespraak van "Renmin Ribao"-hoofdredacteur

tot de CCP-CC werkconferentie in februari 1979. legde de schuld voor de "rampzalige Culturele Revolutie" volledig bij , die deze massale vorm van klassenstrijd niet alleen zelf was begonnen en geleid had, maar dat ook nog had gedaan op grond van volslagen "verkeerde opvattingen over revisionisme in de Sowjet-Unie". , door "arrogant, onstuimig en onverdraagzaam tegenover kritiek" genoemd, zou "iedereen die het niet met hem eens was voor revisionist uitgemaakt" hebben. De ware drijfveer achter zijn aspiraties was zijn wens geweest "om zelfs te overtreffen in zijn bijdrage aan de mensheid". Ofschoon het Nationale Volkscongres, komende zomer, en het Twaalfde CCP Congres, eind dit jaar, naar verwachting veel zullen betekenen in de eindafrekening van China met haar verleden, is het niet waarschijnlijk dat dit in zulke scherpe termen zal gebeuren als de partijblad-hoofdredacteur dat deed.

BETREKKINGEN TUSSEN CHINESE EN ITALIAANSE CP HERSTELD

Behalve door hun aandachttrekkende ideologische heroriëntatie kwamen de Chinese leiders eveneens in het nieuws door een belangrijke ontwikkeling in hun verhouding tot het Westeuropese communisme. Van 14-23 april nl. bracht secretaris-generaal van de Italiaanse CP een bezoek aan Peking en daarmee kreeg het inmiddels al een jaar in voorbereiding zijnde herstel van de betrekkingen tussen de CP-China (CPCh) en de Italiaanse CP (PCI) definitief z'n beslag.

Van de Westeuropese CP-en, die zoals bekend bij het uitbreken van het Sino-Sowjetgeschil begin '60-er jaren en masse de kant van Moskou kozen, is de PCI nu de eerste die haar betrekkingen met Peking heeft genormaliseerd.

Deze normalisatie betekent niet dat de ideologische meningsverschillen tussen PCI en CPCh zijn opgeheven. Die zijn er nog steeds maar zij worden door beide partijen nu secundair gesteld aan het belang van herstelde betrekkingen. Bepaalde meningsverschillen, m.n. die over de "dictatuur van het proletariaat" en over de "weg naar het socialisme", die in de beginperiode van het conflict centraal stonden, zijn inmiddels wat op de achtergrond geraakt. Omdat het bovendien voor de Chinezen, gezien hun hierboven vermelde ideologische heroriëntatie, moeilijk was over deze kwesties te praten, zijn deze bij de huidige toenadering nauwelijks meer ter sprake gekomen.

Als het wezenlijke geschilpunt resteert zo de verhouding tot de Sowjet-Unie. Herhaaldelijk heeft tijdens zijn aanwezigheid in Peking erop gewezen dat de PCI niet wenst mee te gaan met de Chinese visie waarin de Sowjet-Unie als vijand geldt. "Het meest fundamentele meningsverschil tussen de Italiaanse en de Chinese communisten", aldus bij zijn terugkeer uit Peking, "betreft het idee van een gemeenschappelijk front tegen de Sowjet-Unie". "We hebben onze Chinese kameraden laten weten dat we het daar niet mee eens zijn en dat zij niet op onze adhesie kunnen rekenen bij het idee van een grote unie van China, de Verenigde Staten, Japan, West-Europa en andere tegen de Sowjet-Unie gerichte krachten". Door op te merken dat de PCI het ook met Moskou niet in alle opzichten eens was, maakte echter duidelijk dat hij eveneens tegenover de Sowjet-Unie kritisch en onafhankelijk stond. Van hun kant legden de Chinezen het er in hun kritiek op Moskou niet zo dik op dat zij daarmee de Italianen in verlegenheid konden brengen. Omdat met 's bezoek de normalisatie van de betrekkingen een

feit geworden is, kan het bezoek als succesvol worden gekwalificeerd. De Chinezen bevestigden dit nog eens door de besprekingen na afloop "productief" en "positief" te noemen. De Italianen toonden er zich verheugd over dat Peking de normalisatie had aanvaard op grond van de overweging dat meningsverschillen samenwerking niet behoeven uit te sluiten. Deze formule van "samenwerking ondanks meningsverschillen" wordt al enige tijd gepropageerd door de autonoom gezinde partijen binnen de communistische beweging. Nu de toenadering tussen haar en Peking ook weer op basis van deze formule tot stand gekomen is, hoopt de PCI kennelijk dat de in deze formule neergelegde visie op de communistische beweging als een niet-monolitisch geheel, verder veld zal winnen.

Betekenis toenadering

De betekenis van de PCI-CPCh- toenadering kan, nu deze nog maar pas begonnen is, nog niet volledig worden aangegeven. Wel vallen enkele punten te noteren

- Voor de Chinese CP, die zich afgezien van een contact met de Roemeense CP, lang afzijdig heeft gehouden van de communistische wereldbeweging en zich tevreden heeft gesteld met haar aanhang binnen de micro-wereld van de ml-splinters, betekent het herstel van de betrekkingen met de PCI een belangrijke stap - de PCI is een van de grootste niet-regerende CP-en - uit dit isolement. Dat de CPCh zichzelf weer sterker in de internationale communistische beweging wil inschakelen valt eveneens af te leiden uit het feit dat Peking reeds eerder de betrekkingen met de Joegoslavische communistenbond hervatte, terwijl de verklaring van de Chinese leiders bij 's bezoek dat zij ook met andere onafhankelijke CP-en de betrekkingen weer willen opvatten, in dezelfde richting wijst. Mogelijk willen de Chinese leiders met hun toenadering tot de voor onafhankelijkheid en pluralisme binnen de communistische beweging staande partijen een nieuw - en door het gewicht van hun eigen partij nu veel zwaarder - tegenwicht tegenover Moskou scheppen. De omstandigheid dat de CPCh tegelijkertijd bezig is aan een herwaardering in positieve zin van het Sowjetmodel behoeft hiermee niet in strijd te zijn. Ook de Roemeense, Joegoslavische en Italiaanse CP zien de Sowjet-Unie als "socialistisch". De gedachte dat de Chinezen op het vormen van zo'n tegenwicht uit zijn vindt bovendien steun in de uitdrukkelijke ontkenning van de Chinese leiders dat de basis waarop de betrekkingen met de PCI zijn hersteld tevens als voorbeeld zou kunnen dienen voor toenadering tot de Sowjetpartij.

Los hiervan betekent de toenadering tot de PCI voor Peking ook een onmiddellijke positieversterking tegenover Moskou. Het herstel van de betrekkingen met de Italiaanse communisten geeft de Chinese leiders een krachtig argument in handen tegen Moskou's bewering dat zij aan de kant van de "kapitalisten en imperialisten" staan.

- Ook voor de PCI kan de toenadering een belangrijke versterking vormen. De onafhankelijke koers die voorstaat, krijgt er meer gewicht en betekenis door, zowel binnen de partij zelf waar een pro-Sowjet oppositie 's autonome lijn slechts aarzelend volgt, als naar buiten toe, m.n. tegenover de andere Westeuropese CP-en. Het in Peking geboekte resultaat kan de invloed van de PCI binnen het Westeuropese communisme slechts ten goede komen en dat is een belangrijk gegeven nu de Franse CP binnen datzelfde Westeuropese communisme een soort pro-Sowjet veldtocht voert.

- Voor wat betreft de Sowjetpartij, in vrijwel alle media is benadrukt dat Moskou de toenadering tussen PCI en CPCh met uiterst lede ogen aanziet. Waarschijnlijk tot op grote hoogte terecht. Daarom wordt hier volstaan met erop te wijzen dat de zaak voor Moskou ook een positieve kant had.

's verdediging in Peking van de Sowjet-Unie en zijn resolute afwijzing van China's politiek van frontvorming met de Verenigde Staten c.s. tegen Moskou kan de Sowjetleiders toch niet onwelkom zijn geweest - zeker niet nu in China zelf allerlei zaken opnieuw bekeken worden.